

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 1

Ojciec Józef Maria Bocheński jako filozof
w dwudziestą piątą rocznicę śmierci

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 1

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

9 (2020) 1

ZESZYT SPECJALNY

Ojciec Józef Maria Bocheński jako filozof
w dwudziestą piątą rocznicę śmierci

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marcin Bukała, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marcin Trepczyński, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop, Mikołaj Krasnodębski, Marek Porwolik, Henryk Anzulewicz, Piotr Jaroszyński, Imelda Chłodna-Błach

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2020

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

FUNDACJA

Partner Fundacja PZU

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego
ul. Klonowa 2/2
05-806 Komorów POLSKA
www.roczniktomistyczny.pl
e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.
ul. Raszyńska 13
05-500 Piaseczno
www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	9
Dorota M. Markocka Józef M. Bocheński - bibliografia podmiotowo-przedmiotowa za lata 1930-2020 w układzie chronologicznym	11
Józef M. Bocheński O uniwersytecie	225
Jan Parys Wywiad: Józef Bocheński jakim Go znałem	239

Rozprawy i artykuły

Artur Andrzejuk Filozoficzna biografia Józefa M. Bocheńskiego.....	245
Michał Zembrzuski Józef M. Bocheński jako tomista	265
Izabella Andrzejuk Filozoficzne aspekty człowieczeństwa w ujęciu J.M. Bocheńskiego.....	291
Tomasz Pawlikowski Metafizyka w marksizmie? – Materializm dialektyczny i jego konsekwencje w ujęciu o. Józefa Marii Bocheńskiego.....	301
Maciej Nowak O stosowaniu logiki przez o. Józefa Marię Bocheńskiego w wybranych pracach.....	317
Marek Porwolik Józefa Marii Bocheńskiego program studiów o Bogu.....	335
Natalia Herold Filozoficzna koncepcja zabobonu w ujęciu Józefa M. Bocheńskiego	355
Adrian Łazarzski Filozofia ekonomii Józefa Bocheńskiego	371
Artur Andrzejuk Etyka w ujęciu Józefa M. Bocheńskiego	385
Jerzy Niepsuj / Artur Andrzejuk Józefa M. Bocheńskiego elementarz etyki wojskowej.....	393
Jacek Grzybowski Kategorie społeczne i ich znaczenie w myśli o. Józefa Marii Bocheńskiego OP	405
Artur Andrzejuk Józefa M. Bocheńskiego koncepcja historii filozofii	433
Joanna Pyłat Związki Józefa (Innocentego Marii) Bocheńskiego OP ze środowiskiem naukowym „wychodźstwa niepodległościowego” w Wielkiej Brytanii.....	453

Edycje i tłumaczenia

Magdalena Płotka

Ontologia w *De ente et essentia* św. Tomasza z Akwinu. Wprowadzenie do przekładu
o J.M. Bocheńskiego OP 477

Św. Tomasz z Akwinu

O bycie i istocie. Tłumaczenie: Józef Maria Bocheński, Edycja: Magdalena Płotka 485

Publikacje poświęcone Józefowi Bocheńskiemu w 25. rocznicę śmierci

Marcin Trepczyński

Numer 70/2020 „Edukacji Filozoficznej” poświęcony Józefowi Marii Bocheńskiemu 503

Marcin Bułała

Józefa I.M. Bocheńskiego filozofia przedsiębiorstwa w „Prakseologii” 162 (2020) 507

Nota o autorach 511

Table of Contents

From the Editors.....	9
Dorota M. Markocka Józef M. Bocheński - chronological bibliography, 1930-2020	11
Józef M. Bocheński On the university	225
Jan Parys Interview: Józef Bocheński as I knew him.....	239

Dissertations and Articles

Artur Andrzejuk The philosophical biography of Józef M. Bocheński.....	245
Michał Zembrzuski Józef M. Bocheński as a Thomist.....	265
Izabella Andrzejuk Philosophical aspects of humanity according to J.M. Bocheński.....	291
Tomasz Pawlikowski Metaphysics in Marxism? - Dialectical materialism and its consequences in Fr. Józef Maria Bocheński's account.....	301
Maciej Nowak On the application of logic by Józef Maria Bocheński	317
Marek Porwolik Józef Maria Bocheński's Program of Studies on God.....	335
Natalia Herold The philosophical concept of superstition in Józef M. Bocheński's account.....	355
Adrian Łazarski Philosophy of Economics by Józef Bocheński.....	371
Artur Andrzejuk Ethics in Józef M. Bocheński's account.....	385
Jerzy Niepsuj / Artur Andrzejuk Józef M. Bocheński's elementary of military ethics	393
Jacek Grzybowski Social categories and their meaning in the thought of Fr. Józef Maria Bocheński, OP	405
Artur Andrzejuk Józef M. Bocheński's concept of the history of philosophy	433
Joanna Pyłat Father Józef (Innocentius Maria) Bocheński O.P. and his association with the post-war Polish cultural and scientific community-in-exile in Great Britain.....	453

Editions and Translations

Magdalena Płotka

Ontology in the *De ente et essentia* of St. Thomas Aquinas. Introduction to the translation of Fr. J.M. Bocheński, OP 477

Thomas Aquinas

***On Being and Essence*. Translated: Józef Maria Bocheński, Edition: Magdalena Płotka...485**

Publications devoted to Józef Bocheński on the 25th anniversary of his death

Marcin Trepczyński

Issue 70/2020 of “Edukacja Filozoficzna” dedicated to Józef Maria Bocheński.....503

Marcin Bukała

Józef I. M. Bocheński's Philosophy of the Business Enterprise in „Prakseologia” 162 (2020) 507

Note about authors..... 511

Ontologia w *De ente et essentia* św. Tomasza z Akwinu Wprowadzenie do przekładu o. J.M. Bocheńskiego OP

Słowa kluczowe: Józef Maria Bocheński OP, Tomasz z Akwinu, *De ente et essentia*, ontologia, logika, Koło Krakowskie, szkoła lwowsko-warszawska

Przekład o. Innocentego Marii Bocheńskiego OP wczesnego dziełka św. Tomasza z Akwinu pt. *De ente et essentia* został wydany jesienią 1955 roku w numerze 5 czasopisma *Filozofia. Materiały seminaryjne dla użytku studentów filozofii chrześcijańskiej* (s. 55-76). Było to studenckie pismo, które powstawało na wewnętrzny użytek studentów filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Studenci w ten sposób zapewniali sobie dostęp do tekstów filozoficznych potrzebnych na poszczególne zajęcia prowadzone na Wydziale Filozofii KUL.

Kuratorem pisma był, jeszcze wtedy doktor, o. Albert M. Krąpiec OP, a redaktorem naczelnym – magister Antoni B. Stępień¹.

W 1955 roku Innocenty Maria Bocheński OP był profesorem filozofii współczesnej na uniwersytecie we Fryburgu Szwajcarskim. Zajmował się wówczas historią logiki oraz sowietologią. Ze środowiskiem lubelskim nie był formalnie związany, a jego zainteresowania naukowe nie pokrywały się w pełni ze studiami nad neotomizmem, które wówczas rozwijano w Lublinie. Związki Bocheń-

Dr hab. Magdalena Płotka, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

¹ Redakcja „Rocznika Tomistycznego” dziękuje Panu prof. dr. hab. Antoniemu B. Stępniewi za udostępnienie zamieszczonego tu materiału i zgodę na jego publikację na łamach „Rocznika Tomistycznego”.

skiego z lubelskimi neotomistami ukształtowały się najprawdopodobniej za sprawą środowiska zakonnego: o. prof. Jacek Woroniecki jeszcze w latach dwudziestych namawiał młodego Bocheńskiego, aby ten wstąpił do zakonu dominikanów². Można przypuszczać zatem, że za pośrednictwem współtworzących filozoficzną szkołę lubelską dominikanów³ Bocheński zaangażował się w pomoc w przygotowaniu materiałów dla polskich studentów filozofii. Pomoc ta okazała się tym bardziej nieodzowna, że została udzielona w okresie historycznym, który wysoce nie sprzyjał rozwijaniu czy studiowaniu filozofii chrześcijańskiej.

Zdaniem o. I. M. Bocheńskiego dzieło *De ente et essentia* stanowi wykład filozofii arystotelesowsko-arabskiej, który św. Tomasz z Akwinu przygotował około 1254 roku na potrzeby studentów⁴. Wykład ten ma charakter o tyle szczególny, o ile ujęty jest w formie pisma polemicznego, skierowanego głównie przeciwko tezom Awerroesa. Najprawdopodobniej dlatego Bocheński pisze w swoim niewielkim wstępie do przekładu, że tytuł dzieła „niezręcznie wyraża treść” – tytuł nie sygnalizuje polemicznego charakteru dzieła.

Należałoby jednak od razu uprzedzić Czytelnika, że prezentowana edycja jest niekompletna: spośród 81 paragrafów

Tomaszowego dzieła, które zresztą Bocheński zapowiada w swoim wstępie, maszynopis zawiera tłumaczenie jedynie pierwszych 41. Obejmują one treści dotyczące substancji materialnych, które składają się na sekcję A w podziale Bocheńskiego. Sekcji B, C oraz D („Istota substancji niematerialnych”, „Porównanie różnych substancji” oraz „Istota i przypadłość”) maszynopis nie zawiera w ogóle. Zresztą w oryginalnym maszynopisie tuż pod tłumaczeniem końcowego paragrafu 41 znajdują się bezpośrednio przypisy. Sugeruje to, że sam Bocheński zakończył przekład wraz z paragrafem 41, pozostałe zaś karty (zawierające paragrafy 42-81) prawdopodobnie nigdy nie zostały opublikowane.

We wstępie Bocheński podkreśla, że zamierza w swoim tłumaczeniu „poświęcić piękne frazy dla ścisłości”. I faktycznie, styl dominikanina jest chropowaty, pozbawiony ozdobników, surowy, wierny raczej łacińskiej składni niż czyniący zadość niuansom składni języka polskiego. Przystępując do lektury tłumaczenia *De ente et essentia*, Czytelnik może się zatem spodziewać intelektualnych wyzwiań, filozoficznych łamiągłówek oraz solidnej porcji analizy. Rozczaruje się jednak, jeżeli oczekiwać będzie literackich wartości tekstu. Innymi słowy, lektura przekładu Bocheńskiego nie jest łatwa, zarówno w samej war-

² Ostatecznie Bocheński wstąpił do dominikanów w 1926 r.

³ Należałoby tu wymienić przede wszystkim o. prof. dr hab. Mieczysława M. Krapca OP, który nie tylko sprawował opiekę naukową nad studenckim czasopiśmie, w którym swoje tłumaczenie opublikował o. Bocheński, lecz również uznawany jest za czołowego twórcę lubelskiej szkoły neotomizmu egzystencjalnego.

⁴ Jean-Pierre Torrell datuje powstanie *De ente et essentia* na lata 1253-1254, zob. J.-P. Torrell, *Tomasz z Akwinu – człowiek i dzieło*, tłum. A. Kuryś, Wydawnictwo Marek Derewiecki, Instytut Tomistyczny, Kęty-Warszawa 2008, s. 382.

stwie recepcji tekstu i jego rozumienia, jak i w warstwie jego interpretacji.

Tym jednak, co jest niezmiernie pomocne w odbiorze *De ente et essentia*, są oprócz wstępu, przypisy wyjaśniające, umieszczone pod samym przekładem. Rzucają one dodatkowo sporo światła na ramy interpretacyjne, tworzące kontekst dla Tomaszowego tekstu. A potem należy przede wszystkim podkreślić, że Bocheński postrzega *De ente et essentia* jako dzieło z zakresu ontologii. Ontologię zaś rozumie szeroko, czyli jako dziedzinę, która „konstytuuje się na podstawie wglądu (*insight*) w rzeczywistość”, „teorię tego, co jest”, której „zdania muszą być prawdziwe”⁵. Argumentuje, że już u Arystotelesa obecne jest rozumienie „ontologii” jako studiów dotyczących „izomorficznie ogólnych własności bytów oraz aspektów, w których byty te mogą być analizowane”⁶, Tomasz z Akwinu jest zaś kontynuatorem tego sposobu uprawiania filozofii bytu. Dodatkowo Bocheński podkreśla ścisły historyczny związek ontologii z logiką i semantyką. Jego zdaniem scholastyczne debaty nad zagadnieniami dotyczącymi bytu były przede wszystkim debatami semantycznymi. Oznacza to, że średnio-wieczny spór o byt dotyczyłby statusu nazwy „byt”. O ile dla Tomasza z Akwinu „byt” była nazwą analogiczną, o tyle dla Ockhama – wieloznaczną, dla szkotystów zaś – nazwą rodzajową⁷. Jak pod-

kreśla Bocheński, logika odegrała również znaczącą rolę w ontologii samego Tomasza: podaje przykład Akwinaty jako tego ontologa, który był „bardzo dobrze wykształcony w logice”, a jednocześnie sam był „twórczym logikiem swoich czasów”⁸. Logika ma również niebagatelne znaczenie we współczesnych badaniach neotomistów, którzy, jak zwraca uwagę autor *Formale Logik*, wykorzystują narzędzia wynikania dedukcyjnego do swoich badań z zakresu ontologii⁹.

Bocheńskiego interpretację traktatu *De ente et essentia* zauważyć można na samym początku przekładu. Już w pierwszym przypisie autor wyjaśnia, że łacińskie słowo *ens* (obecne w samym tytule Tomaszowego dziełka) należałoby adekwatnie przetłumaczyć za pomocą polskiego słowa „przedmiot”. Bocheński powołuje się tutaj na powszechnie obowiązujący obyczaj translatorski. Ostatecznie jednak postanawia *ens* tłumaczyć jako „byt”, ale swoją decyzję uzasadnia raczej za pomocą racji językowych, a nie filozoficznych¹⁰.

W tłumaczeniu Bocheńskiego można wskazać także inne propozycje translatorskie czy interpretacyjne, które – podobnie jak przekład *ens* jako „przedmiot” – świadczą o umieszczeniu przez niego traktatu *De ente et essentia* w perspektywie ontologicznej i semantycznej. Wymienimy przynajmniej cztery z nich. Po pierwsze, Bocheński proponuje, aby ła-

⁵ J.M. Bochenski, *Logic and Ontology*, „Philosophy East and West” 24 (1974) 3, s. 276, 279.

⁶ Tamże, s. 280-281.

⁷ Tamże, s. 282-283.

⁸ Tamże, s. 276.

⁹ Tamże, s. 277.

¹⁰ Wyjaśnia mianowicie, że w takich zdaniach jak np. „ens est obiectum intellectum” itp. w celu uniknięcia powtórzeń należy *ens* tłumaczyć jako byt (zob. przyp. 1).

ciński termin *forma* rozumieć jako „cecha”¹¹. Nie decyduje się jednak tłumaczyć *forma* za pomocą polskiego „cecha” – znowu – ze względów językowych. Wskazuje na występowanie w filozofii Tomasza z Akwinu takich wyrażań, których zarówno przekład, jak i rozumienie sprawiałoby polskiemu czytelnikowi trudność, gdyby zachować pierwotną propozycję translatorską¹². W przypisie 12 Bocheński ostrzega jednak, że przekład łacińskiego terminu *forma* poprzez identycznie brzmiący polski termin „forma” może wprowadzić w błąd, gdyż przekład ten sugeruje tożsamość formy z kształtem. Tymczasem – ostrzega autor *Formale Logik* – forma nie jest kształtem, a raczej cechą, która „determinuje rzecz i nadaje jej treść”¹³. Po drugie, łacińskie *perfectio*, które na gruncie filozofii Tomasza z Akwinu oznacza aktualizowanie tych możliwości, które składają się na naturę bytu, Bocheński oddaje za pomocą „cecha pozytywna”. Nie chce tłumaczyć *perfectio* za pomocą terminu „doskonałość”, wyjaśnia, że termin ten nazbyt wiąże się z wartościowaniem¹⁴.

Po trzecie, propozycją, która świadczy o ontologiczno-semantycznym zorientowaniu Bocheńskiego jest jego pomysł, aby przez łacińskie *ratio* rozumieć

„to, co umysł pojmuje ze znaczenia danej nazwy”¹⁵. O ile zatem dla M.A. Krąpca termin *ratio* odnosił się do treści bytu, natury bytu konstytuującej i będącej podstawową rozumienia bytu, tj. rozumienia wyrażonego przez *ratio*, o tyle dla Bocheńskiego termin ten odnosi się do relacji między rozumieniem a nazwą. I po czwarte, termin *intentiones logicae* tłumaczy jako „pojęcia przedmiotowe”. Są to pojęcia, które wyrażają treść pojęcia, wyjaśnia Bocheński. Przeciwstawia im pojęcia wyrażające przedstawienia psychiczne¹⁶.

Można przypuszczać, że obecność opozycji „treść pojęć” i „przedstawienia psychiczne” w przekładzie Bocheńskiego świadczy o wpływie dokonań filozofów szkoły lwowsko-warszawskiej na jego myśl – w końcu praca habilitacyjna Kazimierza Twardowskiego, założyciela szkoły, *O treści i przedmiocie przedstawień*, dotyczyła podziału, jaki Bocheński dostrzegł w psychologii tomistycznej¹⁷.

Jak wiadomo, szkoła logików wywarła znaczny wpływ na nurt neotomizmu, również na Bocheńskiego¹⁸. Kontakty Bocheńskiego z przedstawicielami szkoły lwowsko-warszawskiej sięgają lat 20-tych XX wieku: w okresie tym Jan Salamucha studiował teologię w War-

¹¹ W przekładach M.A. Krąpca czy S. Krajskiego łaciński termin *forma* oddano za pomocą polskiego *forma*.

¹² Bocheński wymienia dwa takie wyrażenia: „dusza jako forma ciała”, „forma oderwana od materii”, itd.. I faktycznie, gdyby *forma* tłumaczyć jako cecha, wyrażenia te straciłyby swój sens.

¹³ Zob. przyp. 12 przekładu.

¹⁴ Zob. przyp. 42 przekładu.

¹⁵ Zob. przyp. 46 przekładu.

¹⁶ Zob. przyp. 2 przekładu.

¹⁷ Zob. A. Jedynek, *Początki szkoły lwowsko-warszawskiej*, „Galicja. Studia i Materiały” (2016) 2, s. 176.

¹⁸ Z. Wolak, *Neotomizm a szkoła lwowsko-warszawska*, Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych, Kraków 1993.

szawie; podczas studiów spotkał Jana Łukasiewicza, który został potem promotorem jego rozprawy doktorskiej poświęconej Arystotelesa koncepcji modalności (tytuł uzyskał w 1927 r.)¹⁹. Następnie w 1930 roku Salamucha napisał obszerną pracę poświęconą zagadnieniu dedukcji u Arystotelesa i Tomasz z Akwinu. Z początku Bocheński był krytycznym recenzentem tej pracy, ale wkrótce uznał, że „logika powinna służyć tomizmowi”²⁰. Za sprawą wybitnego polskiego mediewisty Konstantego Michalskiego, który na Trzecim Polskim Kongresie Filozoficznym w Krakowie (1936) zaprosił wielu polskich badaczy do dyskusji na temat związków między myślą katolicką a współczesną logiką, Bocheński dostrzegł wiele płaszczyzn porozumienia między tymi dwiema dziedzinami²¹. Jeszcze przed II wojną światową prowadził ożywioną wymianę korespondencji z Janem Łukasiewiczem na temat zwią-

ków logiki i ontologii, sam zaś stał się jednym z filarów tzw. Koła Krakowskiego, stowarzyszenia filozofów, którzy badali teksty historyczne (starożytne, a przede wszystkim średniowieczne) w duchu filozofii analitycznej.

W niniejszej edycji wprowadzono następujące zmiany: nawiasami kwadratowymi oznaczono miejsca, w których Bocheński dodawał rozmaite wtrącenia (których brakuje w oryginale łacińskim w celu zachowania spójności gramatycznej i stylistycznej w języku polskim, a także wszystkie zaznaczenia zwrotów łacińskich, które Bocheński umieszczał w polskim tłumaczeniu. Usunięto literówki oraz poprawiono interpunkcję, ale zachowany został specyficzny styl Bocheńskiego. Wszystkie zwroty łacińskie oraz greckie, występujące zarówno we wstępie Bocheńskiego, jak i w samym tłumaczeniu, zaznaczono kursywą – w celu ujednolicenia oryginalnego zapisu.

¹⁹ J. Woleński, *Polish Attempts to Modernize Thomism by Logic (Bocheński and Salamucha)*, „Studies in East European Thought” 55 (2003) 4, s. 302.

²⁰ Tamże.

²¹ Przedstawiciele szkoły lwowsko-warszawskiej oponowali raczej przeciwko metafizyce polskiej filozofii romantycznej, aniżeli przeciwko metafizyce jako dziedzinie filozofii. Niektórzy z nich, np. Jan Łukasiewicz czy Stanisław Leśniewski, studiowali raczej ontologię niż epistemologię; tamże, s. 301.

Ontology in the *De ente et essentia* of St. Thomas Aquinas Introduction to the translation of Fr. J.M. Bocheński, OP

Keywords: Joseph Maria Bocheński OP, Thomas Aquinas, *De ente et essentia*, ontology, logic, Cracow Circle, Lviv-Warsaw School

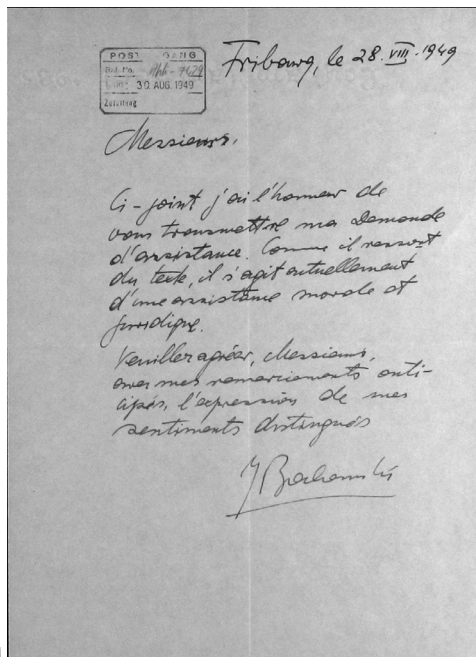
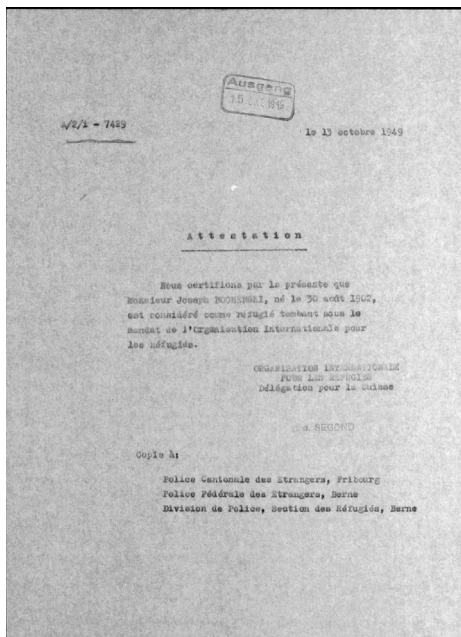
In this essay I will shortly present the main characteristics of Joseph M. Bocheński's OP translation of Thomas Aquinas's treatise *De ente et essentia*. First of all, I will present the circumstances of the translation. Aquinas's *De ente et essentia* was published in the fall in 1955 in the journal "Seminary Materials for the Use of Students of Christian Philosophy". It was a student magazine created for the internal use of students of philosophy at the Catholic University of Lublin, who thus provided themselves with access to philosophical texts needed for individual classes at the Faculty of Philosophy of the Catholic University of Lublin. However, the reader should be warned that the presented edition is incomplete: of the 81 paragraphs of Aquinas's work, which Bocheński announces in his introduction, the typescript contains only the first 41.

It should be also emphasized that Bocheński perceives *De ente et essentia* as a ontological work. The interpretation of

this treatise can be seen in its entirety, as well as in numerous footnotes that place *De ente et essentia* within ontology, semantics and logic. Finally, I will emphasize the influence of the Lviv-Warsaw school on Neotomism in general, and on the way of studying philosophy by Bocheński in particular. Bocheński's contacts with representatives of the Lviv-Warsaw school date back to the 1920s: during this period, Jan Salamucha studied theology in Warsaw. During his studies, he met Jan Lukasiewicz, who later became the promoter of his doctoral dissertation on the concept of Aristotle's modality (he obtained the title in 1927). Then, in 1930, Salamucha wrote an extensive work on the issue of deduction in Aristotle and Thomas Aquinas. At first, Bocheński was a critical reviewer of this work, but soon he decided that logic should serve the Thomism. The presence of analytical philosophy, logic and semantics are noticeable in the entirety of Bocheński's translation.

Bibliografia:

1. Bocheński J.M., *Logic and Ontology*, „Philosophy East and West” 24 (1974) 3.
2. Jedynak A., *Początki szkoły lwowsko-warszawskiej*, „Galicja. Studia i Materiały” (2016) 2.
3. Torrell, J.-P., *Tomasz z Akwinu – człowiek i dzieło*, tłum. A. Kuryś, Wydawnictwo Marek Derewiecki, Instytut Tomistyczny, Kęty-Warszawa 2008.
4. Wolak Z., *Neotomizm a szkoła lwowsko-warszawska*, Ośrodek Badań Interdyscyplinarnych, Kraków 1993.
5. Woleński J., *Polish Attempts to Modernize Thomism by Logic (Bocheński and Salamucha)*, „Studies in East European Thought” 55 (2003) 4.

Bochenki

W. Sefard

47 ans, prêtre, professeur à
l'univ. de Fribourg. Je prie par
la présente de l'Organisation pour
le faire passer.

1/02 d'envoi

Dokumentacja związana z akcesem Józefa Bocheńskiego do Międzynarodowej Organizacji ds. Uchodźców (IRO), która powstała w 1946 r. jako tymczasowa agencja Organizacji Narodów Zjednoczonych, odpowiedzialna za opiekę i zapewnienie przesiedlenia Europejczyków, którzy zostali bezdomni w wyniku II wojny światowej. Zaprzestała działalności w 1952 r., po przesiedleniu prawie miliona osób i została zastąpiona przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR).

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007) oraz (wspólnie z Arturem Andrzejukiem) *Tomasz z Akwinu jako etyk* (Warszawa 2021). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Jacek Grzybowski – ks. bp dr hab., prof. uczelniany na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz wykładowca na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Autor książek i artykułów naukowych z dziedziny filozofii polityki, filozofii kultury i historii filozofii. W swoich pracach podejmuje problematykę filozoficznych inspiracji i źródeł współczesnych zagadnień kulturowych i cywilizacyjnych. Opublikował: *Byt, tożsamość, naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki* (Kęty 2012); *Myśl filozoficznie – myśl politycznie! Analiza i ocena historycznokulturowych racji filozofii polityki* (redakcja, Warszawa 2013); *Cosmological and philosophical world of Dante Alighieri. The Divine Comedy as a medieval vision of the universe* (Frankfurt am Main 2015). W 2020 roku został biskupem pomocniczym diecezji warszawsko-praskiej.

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Adrian Łazarski – licencjat filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Zainteresowany teorią ekonomii i filozofią nauki, ze szczególnym uwzględnieniem nauk społecznych. Zajmuje się popularyzacją filozofii na kanale Sofiofilia w serwisie Youtube.

Dorota M. Markocka – mgr, absolwentka Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (1983). Prowadzi bazę bibliografii regionalnej oraz udziela informacji biograficznych, bibliograficznych i źródłowych w mediach społecznościowych, m.in. Grupa „Przemysł - miasto zabytków Wehikuł Czasu”; „Przemysł - miasto zabytków i jego mieszkańcy”; „Przemysł - miasto zabytków”. Gromadzi materiały i propaguje spuściznę patrona biblioteki oraz Rodu Pawlikowskich z Medyki. Zainteresowania: archeologia, biografistyka, egiptologia, etyka, filozofia, historia kultury, historia starożytna, historia sztuki, regionalizm.

Jerzy Niepsuj – płk dr, wieloletni wykładowca filozofii w Wojskowej Akademii Technicznej i Akademii Teologii Katolickiej (Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego). Interesuje się filozofią współczesną niemiecką, przede wszystkim pozytywizmem i fenomenologią, a także filozofią bezpieczeństwa. Publikuje artykuły z zakresu etyki zawodowej, nawiązując do klasycznej teorii cnót wojskowych w ujęciu o. Józefa Bocheńskiego.

Maciej Nowak – licencjat filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, obecnie kontynuuje studia magisterskie na tejże uczelni, absolwent studiów inżynierskich kierunku Elektrotechnika na Politechnice Warszawskiej, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest zainteresowany logiką i historią filozofii.

Jan Parys – dr, minister obrony narodowej w latach 1991-1992. Studiował filozofię na Uniwersytecie Warszawskim. W 1973 ukończył studia socjologiczne na UW i uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych

w dziedzinie socjologii. W latach 1975–1988 pracował w Polskiej Akademii Nauk. Na podstawie rozmów przeprowadzanych we Fryburgu w 1986 z o. prof. Józefem M. Bocheńskim opracował książkę pt. *Między logiką a wiarą*. W 1991 objął stanowisko ministra obrony narodowej w rządzie Jana Olszewskiego. Opowiadał się za zbliżeniem Polski do struktur NATO i jak najszybszym opuszczeniem terytorium Polski przez jednostki armii rosyjskiej oraz weryfikacją kadry dowódczej Wojska. Popadł w konflikt z prezydentem Lechem Wałęsą dążącym do utrzymania osobistej kontroli prezydenta nad siłami zbrojnymi. W latach 1999–2003 był wiceprezesem Fundacji Polsko-Niemieckie Pojednanie. Po śmierci Ryszarda Kuklińskiego wraz z Józefem Szaniawskim sprowadził do Polski jego prochy. W 2015 został członkiem rady Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych. W latach 2015–2018 był szefem gabinetu politycznego ministra spraw zagranicznych Witolda Waszczykowskiego. Wykładał w Akademii Dyplomatycznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Tomasz Pawlikowski – dr hab., pracownik naukowy w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy – Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego. Opublikował kilkadziesiąt tekstów naukowych w formie artykułów, recenzji lub monografii, głównie z zakresu filozofii, z których największe znaczenie ma książka *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu* (2013). Jest ponadto autorem 127 haseł w Powszechnej Encyklopedii Filozofii i 32 w Encyklopedii Filozofii Polskiej. Podejmuje także tematy związane z historią księgozbiorów. Nr ORCID: 0000-0003-0618-611X

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.

Marek Porwolik – doktor filozofii, magister teologii, magister matematyki, od 2005 roku zatrudniony w Instytucie Filozofii UKSW. W swoich

badaniach naukowych zajmuje się zastosowaniem metod formalnych w filozofii i w teologii. Szczególnym przedmiotem jego zainteresowań jest w tym obszarze dorobek tzw. Koła Krakowskiego i prace o. Józefa Marii Bocheńskiego. Interesuje się również zagadnieniem genidentyczności oraz zagadnieniami z zakresu podstaw matematyki.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8091-7446>

Joanna Pyłat – dr hab., prof. Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie, wiceprezes Światowej Rady Badań nad Polonią, członek zarządu Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, redaktor naczelna Rocznika Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Zainteresowania naukowe dotyczą historii XX wieku, w tym m. in. dziejów polskiego szkolnictwa i nauki polskiej poza granicami kraju, „wychodźstwa niepodległościowego”, polskiej emigracji i Polonii. Autorka książek: *Friends of Poland. A short history 1982-2009*, London 2012; *PUNO Polski Uniwersytet na Obczyźnie*, Pułtusk - Londyn 2010 r. Współredaktorka i współautorka książek: *General Władysław Anders soldier and leader of the free Poles in exile*, edited by J. Pyłat, J. Ciechanowski, A. Suchcitz, London 2008; *Filozofia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie*, praca pod red. M. Płotka, J. Pyłat, A. Andrzejuk, Warszawa 2014. Autorka licznych artykułów naukowych i rozdziałów w pracach zbiorowych, m. in.: *Wpływ Polonii amerykańskiej na postawę Stanów Zjednoczonych wobec Zbrodni Katyńskiej*, w: *Rola Polonii USA w kształtowaniu relacji polsko-amerykańskich w XX i XXI wieku*, praca pod red. W. Glińskiego, Warszawa-Orchard Lake 2020, s. 409-450; *Inicjatywy prosolidarnościowe środowisk polskich w Wielkiej Brytanii w latach 1980-1989*, [w:] *Za naszą i waszą Solidarność. Inicjatywy solidarnościowe z udziałem Polonii podejmowane na świecie (1980-1989)*, t. 2, Warszawa 2018, s.10-143 i wielu innych.

Michał Zembrzuski – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasa z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>